

Ιστορία Γενικής Παιδείας Β' Λυκείου 2001

ΕΚΦΩΝΗΣΕΙΣ

Θέμα Α1

A.1.1. Τι πρότεινε το πολιτικό ρεύμα της "φωτισμένης δεσποτείας" και ποιές ήταν οι θέσεις του κύριου εκπροσώπου του;

Μονάδες 8

A.1.2. Να χαρακτηρίσετε τις προτάσεις που ακολουθούν γράφοντας στο τετράδιό σας την ένδειξη **Σωστό** ή **Λάθος** δίπλα στο γράμμα που αντιστοιχεί στην κάθε πρόταση.

- α.** Η Α' Εθνοσυνέλευση εξέλεξε πενταμελές εκτελεστικό με Πρόεδρο τον Μαυροκορδάτο.
- β.** Η Γ' Εθνοσυνέλευση αποφάσισε τη συγκρότηση εθνικού στόλου.
- γ.** Η Δ' Εθνοσυνέλευση αποδοκίμασε την πολιτική του Καποδίστρια.
- δ.** Η Ε' Εθνοσυνέλευση ψήφισε το "Ηγεμονικό Σύνταγμα".

Μονάδες 8

A.1.3. Να γράψετε στο τετράδιό σας τα γράμματα της **Στήλης Α** και δίπλα σε κάθε γράμμα τον αριθμό από τη **Στήλη Β**, που αντιστοιχεί σωστά.

ΣΤΗΛΗ Α	ΣΤΗΛΗ Β
α. Το πρωτόκολλο της Πετρούπολης (23 Μαρτίου/4 Απριλίου 1826)	1. Προέβλεπε ότι ναυτικές μοίρες των τριών Δυνάμεων θα αναλάμβαναν να επιβάλουν τη διακοπή των εχθροπραξιών μεταξύ Ελλήνων και Τουρκοαιγυπτίων.
β. Η Ιουλιανή σύμβαση του Λονδίνου (24 Ιουνίου/6 Ιουλίου 1827)	2. Πρότεινε τη δημιουργία τριών ηγεμονιών υποτελών στο Σουλτάνο.
γ. Η συνθήκη της 7ης Μαΐου 1832	3. Ανακήρυσσε βασιλιά της Ελλάδας το Λεοπόλδο του Σαξ - Κοβούργου.
	4. Ανακήρυσσε βασιλιά της Ελλάδας τον Όθωνα.
	5. Τερμάτισε τον ρωσο-τουρκικό πόλεμο.
	6. Αναγνωρίζει για πρώτη φορά πολιτική ύπαρξη στους Έλληνες.

Μονάδες 9

Θέμα Α2

A.2.1. Να δώσετε με συντομία το περιεχόμενο των ακόλουθων όρων:

- α. Φυσιοκράτες
- β. Διομολογήσεις
- γ. Εθνικά κτήματα.

Μονάδες 12

A.2.2. Ποια ήταν η στάση της Α' Εθνοσυνέλευσης απέναντι στη Φιλική Εταιρεία και πώς ερμηνεύεται;

Μονάδες 7

A.2.3. Ποιες ήταν οι βασικές προβλέψεις του Συντάγματος του 1844 για την άσκηση της νομοθετικής και της εκτελεστικής εξουσίας;

Μονάδες 6

Θέμα Β1

Επισημαίνοντας σχετικά χωρία από τα παρακάτω κείμενα και με βάση τις ιστορικές σας γνώσεις, να αξιολογήσετε τη συνεισφορά των Φιλελλήνων στην πορεία της ελληνικής επανάστασης.

ΚΕΙΜΕΝΟ Α'

Επιγραμματικός είναι ο χαρακτηρισμός του φιλελληνισμού από τον Γερμανό ιστορικό Mendelssohn Bartholdy (Μέντελσον-Μπαρτόλδου): "ο φιλελληνισμός, γράφει, είχε γίνει μια δύναμη. Ισοπέδωσε τις μέγιστες πολιτικές αντιθέσεις και ένωσε τα εχθρικά πολιτικά κόμματα σ' ένα κοινό ενθουσιασμό. Επέδρασε, όπως συνήθως ενεργούν μόνο τα θρησκευτικά κινήματα: γκρέμισε τους μεσότοιχους των κοινωνικών τάξεων και των εθνικών συνειδήσεων. Με τους αριστοκράτες πήγαν οι πληβείοι χέρι με χέρι, αρμονικά, ως προς αυτό το ζήτημα, με τους ριζοσπάστες οι συντηρητικοί, με τη γερμανική νεολαία και τους Γερμανούς σοφούς οι Γάλλοι νομιμόφρονες ... Παντού ονειρεύονταν τη "ματοβαμμένη ορφανή του ευρωπαϊκού πολιτισμού" (δηλαδή την Ελλάδα). Αλλά ο ενθουσιασμός τότε μόνο θα είχε σημασία, όταν θα υψωνόταν πάνω από τον λόγο, για να γίνει πράξη. Και πραγματικά ο φιλελληνισμός θ' αποκτούσε όχι μόνο πιστούς από όλες τις κοινωνικές τάξεις και τα έθνη, αλλά και τους αποστόλους και τους μάρτυρες του ... Μάταιες ήταν οι απαγορεύσεις της αστυνομίας και των κυβερνήσεων ..."

Απ. Βακαλόπουλου, *Ιστορία Νέου Ελληνισμού* Ε', σελ. 576-577.

ΚΕΙΜΕΝΟ Β'

Τον Οκτώβριο του 1825 γράφει ο Howe στο ημερολόγιό του από τη Γραμβούσα: "Γρήγορα συνηθίζει κανείς στη ζωή του Έλληνα στρατιώτη. Είναι τώρα δυο μήνες που δεν έβγαλα τα ρούχα μου τη νύχτα και που δεν είχα άλλο στρώμα εκτός από το πάτωμα και μια κουβέρτα· και όμως κοιμούμαι εξ ίσου βαθιά, όπως και σε πουπουλένιο στρώμα με καθαρά λινά σεντόνια, και το κεφάλι μου αισθάνεται εξ ίσου καλά, με μόνο το μαντήλι μου ανάμεσά του και σε μια ομαλή πέτρα, όπως και όταν ακουμπούσε σε πουπουλένια μαξιλάρια".

Απ. Βακαλόπουλου, *Ιστορία Νέου Ελληνισμού* Στ' σελ. 1007.

Μονάδες 25

Θέμα Β2

Με βάση το κείμενο που σας δίνεται και αξιοποιώντας τις ιστορικές σας γνώσεις:

α. να επισημάνετε και να εξηγήσετε τα αποσπάσματα του κειμένου που περιγράφουν πτυχές της κατάστασης την οποία βρήκε ο Καποδίστριας μόλις έφτασε στην Ελλάδα.
Μονάδες 13

β. να εξηγήσετε και να αξιολογήσετε τη στάση των προκρίτων απέναντι στην προσπάθεια του Καποδίστρια για ανόρθωση.
Μονάδες 12

ΚΕΙΜΕΝΟ

Τη νύχτα της 18 Ιανουαρίου 1828 ... έφτασε στο Ναύπλιο ο εκλεγμένος από την Εθνοσυνέλευση Κυβερνήτης της Ελλάδος Ιω. Καποδίστριας. Τρία ξένα πολεμικά χαιρέτησαν την ελληνική σημαία με κανονιοβολισμούς. Είναι η πρώτη περίπτωση αποδόσεως επισήμων τιμών εκ μέρους των Ευρωπαϊκών Δυνάμεων, ενώ ο λαός επευφημούσε.

Οι εκθέσεις των κυβερνητικών εκπροσώπων μιλούσαν για εσωτερική αποσύνθεση. Ο υπουργός των εσωτερικών Λόντος ανέφερε ότι ολόκληρη η διοίκηση είχε αποσυντεθεί και η κάθε περιοχή αγνοούσε το κέντρο. Ο υπουργός των εξωτερικών και των ναυτικών παραπονέθηκε ότι η Ελλάς υπέφερε από την παρουσία των ξένων στόλων και των απαγορευτικών διαταγών των τριών ναυάρχων για ελεύθερη ναυσιπλοΐα με την απειλή των τηλεβόλων. Το μικρό ελληνικό ναυτικό κυβερνούσε αυθαίρετα ο Κόχραν χωρίς να λογαριάζει την κυβέρνηση. Ο πόλεμος είχε επιφέρει βαθείες πληγές στο εμπόριο και οι κάτοικοι των νησιών μόλις που ζούσαν.

Ο υπουργός των Οικονομικών ανέφερε ότι τα έσοδα του κράτους ήταν μηδαμινά.
Μέντελσον-Μπαρτόλδου, *Ιστορία Ελληνικής Επανάστασης*, (έκδ. Τολίδη) σελ. 183.

ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ

A.1

A.1.1. Η απάντηση είναι στις σελ. 14-15: «Στο δεύτερο πολιτικό ρεύμα ... Αικατερίνη της Ρωσίας».

«Στο δεύτερο πολιτικό ρεύμα μπορούμε να κατατάξουμε τη λεγόμενη «φωτισμένη δεσποτεία». Ένθερμος υποστηρικτής της και θεωρητικός ήταν ο Βολταίρος. Η διαφορά της από την απολυταρχία είναι ότι η «φωτισμένη δεσποτεία» εμπνέεται από τη λογική και βασιζεται πάνω σ' αυτή. Η λογική και όχι το θείο δίκαιο θεμελιώνουν την εξουσία του μονάρχη και τον οδηγούν στη σωστή διακυβέρνηση των υπηκόων του. Στο όνομα αυτής της λογικής οι «φωτισμένοι μονάρχες» επιχείρησαν αρκετές μεταρρυθμίσεις στα κράτη τους. Ο Βολταίρος προτιμούσε τις μεταρρυθμίσεις από τις ριζικές αλλαγές που τις θεωρούσε ουτοπιστικές. Αν και θαύμαζε το αγγλικό πολίτευμα, επιθυμούσε μια εξουσία ισχυρή αλλά φωτισμένη από τις νέες ιδέες. Ο ίδιος αγωνίστηκε εναντίον των αυθαίρετων συλλήψεων, των βασανιστηρίων, της ποινής του θανάτου, της πολιτικής και θρησκευτικής μισαλλοδοξίας. Ήταν αντικληρικός και αρνιόταν κάθε επέμβαση της Εκκλησίας στα ζητήματα του κράτους. Δεν υπήρξε όμως άθεος. Ορθολογιστής και σκεπτικιστής, πνεύμα σπινθηροβόλο, ο Βολταίρος υπήρξε το ίνδαλμα της αστικής τάξης της εποχής του και έλαμψε στα σαλόνια της. Απέκτησε πολλές φιλίες με «φωτισμένους» μονάρχες του καιρού του, οι οποίοι τον καλούσαν κοντά τους (Φρειδεरिकός ο Β' της Πρωσίας, Μεγάλη Αικατερίνη της Ρωσίας)».

- A.1.2.** α. Σωστό (σελ.102)
β. Σωστό (σελ.109)
γ. Λάθος (σελ.142)
δ. Σωστό (σελ.144).

- A.1.3.** α. 6
β. 1
γ. 4.

A.2

A.2.1.

α. σελ.18: «Εναντίον αυτού του οικονομικού ... οικονομικών δραστηριοτήτων».

«Εναντίον αυτού του οικονομικού συστήματος, που κυρίως εμπόδιζε την ελεύθερη οικονομική δραστηριότητα της αστικής τάξης, στρέφονται οι οικονομολόγοι που ονομάζονται φυσιοκράτες και οι οπαδοί της φιλελεύθερης οικονομίας. Κατά τους φυσιοκράτες, έπρεπε να εφαρμοστούν και στην οικονομία οι νόμοι της φύσης που δεν ήταν αντίθετοι με την ελεύθερη ανάπτυξη των οικονομικών δραστηριοτήτων».

β. σελ.119: «Η Γαλλία είχε ... διομολογήσεις (1535)».

«Η Γαλλία είχε παλιούς οικονομικούς δεσμούς με την οθωμανική αυτοκρατορία· αυτή πρώτη είχε συνάψει με τους αλλόθρησκους οικονομικές συμβάσεις εξαιρετικά ευνοϊκές υπέρ αυτής, τις περίφημες διομολογήσεις (1535)».

γ. σελ.94: «Η περιουσία των Τούρκων...σκανδάλου».

«Η περιουσία των Τούρκων και του τουρκικού δημοσίου, κυριότατα η ακίνητη, οι «εθνικές γαίες» ή τα «εθνικά κτήματα» όπως ονομάστηκαν, ήταν πάνω από τη μισή καλλιεργήσιμη έκταση στην Πελοπόννησο και στη Στερεά· όσοι καλλιεργούσαν απ' αυτές τις εκτάσεις όφειλαν να πληρώνουν και νοίκι πάνω από 20% από το ακαθάριστο εισόδημα, σε είδος. Οι καλλιέργειες όμως και οι λοιπές εκμεταλλεύσεις γενικά μειώθηκαν μέσα στην αναταραχή του πολέμου. Αλλά η εθνική γη μπορούσε και να «εκποηθεί» και αυτό ήταν ένας πειρασμός κι έγινε πέτρα σκανδάλου (ποιοι να εκποηθούν, σε ποιους και με ποιο τίμημα;).

A.2.2. Η απάντηση είναι στις σελ.102-103: «Τέλος, η Α' Εθνοσυνέλευση ... από Φαναριώτες».

«Τέλος, η Α' Εθνοσυνέλευση αγνόησε και σιωπηρά κατάργησε τη σημαία των Φιλικών. Το γεγονός αυτό και ο προσωπικός παραμερισμός του Υψηλάντη (τιμητικά τον ονόμασαν Πρόεδρο του βουλευτικού, δηλ. σώματος που την πλειοψηφία είχαν οι αντίπαλοί του) σήμαιναν ολικό παραγκωνισμό της Φιλικής. Η Εταιρεία, που είχε οργανώσει τον Ελληνισμό και είχε αρχίσει τον Αγώνα πριν από 10 μήνες, επρόκειτο τώρα να ξεχαστεί. Γιατί; Μια ερμηνεία είναι ότι ήθελαν οι Έλληνες απέναντι στην Ευρώπη της Ιερής Συμμαχίας να δείξουν και με πράξεις ότι δεν είχαν καμιά σχέση με μυστικές εταιρίες, που θύμιζαν γιακωβινισμό. Αυτό ήταν πιθανώς πρόφαση της παράταξης που κυριάρχησε στην Εθνοσυνέλευση. Πραγματικά διεκδίκησαν για λογαριασμό τους την εξουσία στην επαναστατημένη πατρίδα οι πρόκριτοι και οι πλοιοκτήτες, βοηθούμενοι και από Φαναριώτες (Θ. Νέγρη, Αλ. Μαυροκορδάτο)».

A.2.3. Η απάντηση είναι στη σελ.266: «Σύμφωνα με το νέο σύνταγμα ... χωρίς να έχει λόγο η Βουλή».

«Σύμφωνα με το νέο σύνταγμα η νομοθετική εξουσία ασκείται συλλογικά από το βασιλιά, από μια Βουλή εκλεγμένη από το λαό (δικαίωμα ψήφου είχαν μόνο οι κάτοχοι περιουσίας) κι από μία Γερουσία που τα μέλη της διορίζονταν ισόβια από το βασιλιά. Η εκτελεστική εξουσία ανήκει στο βασιλιά και τους υπουργούς που διορίζονται και παύονται από τον ίδιο, χωρίς να έχει λόγο η Βουλή».

B.1

Η απάντηση στο θέμα B1 απαιτεί από το μαθητή να επισημάνει σχετικά χωρία των κειμένων Α' και Β', όπου διαφαίνεται η προσφορά των Φιλελλήνων στην πορεία της Ελληνικής Επανάστασης και στη συνέχεια να τα συνδυάσει με τις σχετικές πληροφορίες του σχολικού βιβλίου (όπως αυτές καταγράφονται στις σελίδες 120 – 123 στην ενότητα γ' με τίτλο, Ο ανεπίσημος φορέας της εξωτερικής πολιτικής: Φιλέλληνες*).

Το κείμενο Α' περιγράφει την εμφάνιση και εξαπλωση του φιλελληνισμού στις χώρες της Ευρώπης και τις επιδράσεις που άσκησε ως κίνημα στις εθνικές, κοινωνικές και πολιτικές δομές των χωρών, στις οποίες αναπτύχθηκε. [σελ. 120: «Η ηγγαία εκδήλωση ... αυτοθυσία», 122-123: «Βέβαια από ελληνικής ... Τύπο της εποχής», σελ. 123: «Η συμβολή ... διπλωματική»].

Ο Γερμανός ιστορικός Μέντελσον – Μπαρτόλδου χαρακτηρίζει το φιλελληνισμό δύναμη που κατάφερε να εξομαλύνει πολιτικές αντιθέσεις, να συμφιλιώσει πολιτικές παρατάξεις και να καταργήσει στεγανά κοινωνικών τάξεων και φραγμούς εθνικών συνειδήσεων. Στη συνέχεια αναφέρει συνοπτικά τα γενεσιουργά αίτια του κινήματος του φιλελληνισμού επικεντρώνοντας την ερμηνεία του αφενός σε ανθρωπιστικούς λόγους, καθώς οι τουρκικές ωμότητες σε βάρος της «*ματοβαμμένης ορφανής του ευρωπαϊκού πολιτισμού*» είχαν προκαλέσει την έντονη διαμαρτυρία των ευρωπαϊκών λαών και κυβερνήσεων, αφετέρου όμως αφήνει να εννοηθεί ότι πέρα από αυτή τη συμπάθεια και τον αναμφισβήτητο θαυμασμό για την κλασική Ελλάδα, κοιτίδα μεγάλου πολιτισμού, λανθάνει και η πολιτική διάσταση της στάσης των φιλελλήνων που έβλεπαν την ελληνική Επανάσταση μέσα από το πρίσμα της ιδεολογίας του φιλελευθερισμού που αντιστρατευόταν τα αντιδραστικά καθεστώτα και ευνοούσε κάθε αγώνα για λευτεριά.

[Γενικότερα, στο Κείμενο Α' πρέπει να σχολιαστούν τα αποσπάσματα «*Ισοπέδωσε τις μέγιστες ... ενθουσιασμό*», «*Με τους αριστοκράτες ... συντηρητικοί*», «*Μάταιες ... των κυβερνήσεων*»].

Προς το τέλος του Α' κειμένου προβάλλεται από το γερμανό ιστορικό η αναγκαιότητα της μεταλλαγής του ενθουσιασμού υπέρ των Ελλήνων σε έμπρακτη παρουσία του σε όλους τους τομείς που αυτός θεωρείται αναγκαίος για τη στερέωση και επέκταση του ελληνικού ξεσηκωμού, άποψη η οποία συνεχίζεται και στο κείμενο Β', όπου ο

φιλέλληνας Howe περιγράφει με συγκινητικό και λυρικό τρόπο τη δική του ανάμειξη στις πολεμικές επιχειρήσεις της Επανάστασης και αναφέρεται ειδικότερα στην προσαρμογή του στις δύσκολες συνθήκες διαβίωσης που βρήκε στην επαναστατημένη χώρα. Στο συγκεκριμένο απόσπασμα αντανakλάται με τον πιο διαυγή τρόπο η αλτρουιστική και ανιδιοτελής παρουσία εκείνων των φιλελλήνων που ήρθαν στην Ελλάδα για να προσφέρουν υπηρεσίες και όχι για να κερδίσουν δόξα, βαθμούς και χρήματα.

[Το κείμενο Β' κυρίως αναφέρεται στην προσφορά των Φιλελλήνων στο στρατιωτικό τομέα και πρέπει να σχολιαστεί γενικά σε σχέση με το απόσπασμα του σχολικού βιβλίου στη σελ. 123: «Μερικοί απ' αυτούς ... σώμα φιλελλήνων», «Μερικοί μπόρεσαν εύκολα ... επαναστατημένη χώρα».]

[Σελ. 120 - 123: γ. Ο ανεπίσημος φορέας της εξωτερικής πολιτικής: Φιλέλληνες

Η πηγαία εκδήλωση συμπάρστασης από την κοινή γνώμη διαφόρων χωρών υπέρ των αγωνιζόμενων Ελλήνων λειτούργησε ως ανεπίσημη διπλωματία και είχε ευνοϊκές επιπτώσεις υλικές, ηθικές και πολιτικές.

Ο φιλελληνισμός υπήρξε κίνημα κυρίως ευρωπαϊκό, αλλά και γενικότερο. Πιο μαζικά εκδηλώθηκε στην Κεντρική και Δυτική Ευρώπη: Αγγλία, Γαλλία, Γερμανία, Ιταλία· στη Νότια και Ανατολική Ευρώπη: βαλκανικές χώρες, Ρωσία, Πολωνία. Και πήρε διάφορες μορφές: οικονομική ενίσχυση για τους αγωνιζόμενους Έλληνες (αποστολή κυρίως χρημάτων, όπλων και άλλων εφοδίων)· ηθική ενίσχυση, με τον τύπο και με καλλιτεχνικές εκδηλώσεις (ποίηση, θέατρο, ζωγραφική κλπ.)· προσωπική συμμετοχή στον Αγώνα και σε αρκετές περιπτώσεις αυτοθυσία.

Οι πηγές του φιλελληνισμού υπήρξαν διάφορες: πρώτα ο θαυμασμός για την κλασική Ελλάδα, που υπήρξε δημιουργός ενός μεγάλου πολιτισμού και γαλούχησε τον ευρωπαϊκό κόσμο από την Αναγέννηση ως το Διαφωτισμό· έπειτα ο θαυμασμός για τα επιτεύγματα των Ελλήνων στην Επανάσταση του 1821· επίσης ο αποτροπιασμός για τους τουρκικές ωμότητες, κυρίως σε βάρος άμαχων στην Κων/πολη το 1821, στη Χίο το 1822 κλπ. Τέλος, ο φιλελευθερισμός που ως ιδεολογία πολεμούσε την Ιερή Συμμαχία και τις μεθόδους της και ευνοούσε κάθε αγώνα για λευτεριά. Στην τελευταία αυτή περίπτωση ο φιλελληνισμός σήμαινε ταυτόχρονα πράξη θετική υπέρ των αγωνιζόμενων Ελλήνων και πράξη άρνησης και φυγής από τις χώρες όπου οι λαοί καταπιέζονταν από αντιδραστικά καθεστώτα.

Δεν έλειψαν βέβαια και τα περιστατικά τυχοδιωκτισμού, όπως συμβαίνει σε όλα τα μαζικά κινήματα· υπήρξαν «φιλέλληνες» που ήρθαν εδώ με την προσδοκία να κερδίσουν δόξα, βαθμούς, χρήματα· υπήρξαν και άλλοι που ήρθαν εδώ -κυρίως ύστερα από το 1823-24- ως πράκτορες ξένων συμφερόντων: οικονομικών ή πολιτικών. Όμως ο φιλελληνισμός ως κίνημα πρόσφερε υπηρεσία θετική στους Έλληνες άμεσα και έμμεσα.

Βέβαια από ελληνικής πλευράς δεν υπήρξε -και ίσως δεν ήταν δυνατό να υπάρξει- οργανωμένη υποδοχή και αξιοποίηση των φιλελλήνων που έφταναν διαδοχικά και ζητούσαν να ενταχθούν στις τάξεις των επαναστατών και να προσφέρουν υπηρεσίες. Οι σπουδασμένοι όμως στη δυτική Ευρώπη πολιτικοί ή στρατιωτικοί αρχηγοί, π.χ. ο Υψηλάντης ή ο Μαυροκορδάτος, έκαναν ό,τι επέτρεπαν οι περιπτώσεις για την αξιοποίηση των φιλελλήνων.

Μερικοί απ' αυτούς είχαν ειδικές στρατιωτικές γνώσεις και πρόσφεραν κάποιες υπηρεσίες για τη συγκρότηση μονάδων τακτικού στρατού, άλλοι αποτέλεσαν ειδικό σώμα φιλελλήνων (π.χ. εκείνοι που ακολούθησαν την εκστρατεία στο Πέτα το 1822). Άλλοι είχαν ειδικές γνώσεις σε θέματα πολιτειακά (όπως ο Ιταλός Γκαλίνα που βοήθησε στη διαμόρφωση του Συντάγματος της Επιδάουρου), ή τυπογραφικά και οργάνωσαν τυπογραφικές - δημοσιογραφικές εγκαταστάσεις για τον Τύπο της εποχής.

Μερικοί μπόρεσαν εύκολα να προσαρμοστούν στις σκληρές συνθήκες διαβίωσης που βρήκαν στην επαναστατημένη χώρα· άλλοι δυσκολεύτηκαν, απογοητεύτηκαν κι έφυγαν

πίσω στις πατρίδες τους όπου μετέφεραν δυσμενείς εντυπώσεις ή και έγραφαν με καθόλου φιλική διάθεση για τα ελληνικά πράγματα.

Και από την πλευρά των Ελλήνων οι κρίσεις που διατυπώθηκαν τότε για τους φιλέλληνες ποικίλλουν. Κυμαίνονται από τον πιο ανεπιφύλακτο ενθουσιασμό έως την πλήρη αποδοκιμασία. Μπορεί γενικά να γραφεί ότι οι πιο πολλοί φιλέλληνες κινήθηκαν από γνήσια αισθήματα συμπάθειας και φιλελευθερισμού.

Η συμβολή του φιλελληνισμού συνοψίζεται σε δυο κυρίως σημεία: στην οικονομική ενίσχυση του Αγώνα και στην κινητοποίηση της ευρωπαϊκής κοινής γνώμης που κατέληγε να είναι ενίσχυση διπλωματική].

B.2

α.

Η απάντηση στο θέμα Β2α απαιτεί, όπως εξάλλου διαφαίνεται και από την εκφώνηση, συνδυασμό του σχολιασμού των δεδομένων της πηγής με τα δεδομένα και τις πληροφορίες του σχολικού βιβλίου. Τα αποσπάσματα από το σχολικό βιβλίο που χρειάζονται για την απάντηση είναι στις σελ. 134: «Στις 6 Ιανουαρίου ... του νέου κράτους», 137: «Παρόλο που ο κυβερνήτης ... χορηγήσουν δάνειο». Από το κείμενο πρέπει να σχολιαστούν οι φράσεις: «Τρία ξένα ... κανονιοβολισμούς», «η Ελλάς υπέφερε ... ναυάρχων», οι οποίες αναφέρονται στον αποκλεισμό της Ελλάδας από τις ξένες Δυνάμεις, γεγονός που δεν αναφέρεται στο σχολικό βιβλίο. Ακόμη πρέπει να σχολιαστούν οι φράσεις «ο λαός επευφημούσε», για τη θερμή αποδοχή του Καποδίστρια, «Οι εκθέσεις ... αποσύνθεση», «η διοίκηση είχε αποσυντεθεί» και «Ο πόλεμος ... που ζούσαν», για τη γενική κατάσταση στο εσωτερικό της χώρας που αναφέρεται στο σχολικό βιβλίο στη σελ.134 και τέλος «τα έσοδα ... μηδαμινά».

Στη συνέχεια παρατίθενται τα αποσπάσματα από το σχολικό βιβλίο, σελ. 134 και 137:

Σελ. 134: «Στις 6 Ιανουαρίου του 1828 έφτασε στο Ναύπλιο. Ο λαός τον περίμενε σαν σωτήρα και είχε στηρίξει όλες τις ελπίδες του σ' αυτόν, που ήρθε με άριστες διαθέσεις να βάλει τάξη στο χάος. Βρήκε τη χώρα ερειπωμένη και το λαό καθημαγμένο. Οικονομία, διοικητική μηχανή, δικαιοσύνη, στρατός, νομοθεσία, εκπαίδευση, θεσμοί - που θεμελιώνουν ένα κράτος - ήταν ανύπαρκτοι ή διαλυμένοι. Και αντίστροφα, υπήρχαν από μακρόχρονη παράδοση καθιερωμένοι τοπικοί θεσμοί που θα αντιστρατεύονταν αργά ή γρήγορα την οργάνωση κεντρικής εξουσίας: η είσπραξη των φόρων και η απονομή δικαιοσύνης σε τοπικό-επαρχιακό επίπεδο ήταν από τα χρόνια της Τουρκοκρατίας στα χέρια των προκρίτων, που δε θα ήταν πρόθυμοι να παραιτηθούν από τις εξουσίες τους. Από τους αγωνιστές οι πιο πολλοί - οικονομικά κατεστραμμένοι, αποκομμένοι από τα ειρηνικά έργα τους και άνεργοι - λιμοκτονούσαν ή κατέφευγαν στη ληστεία. Στη θάλασσα η πειρατεία είχε ενταθεί σε τέτοιο βαθμό ώστε διαμαρτύρονταν έντονα οι ναυτικές δυνάμεις που ενδιαφέρονταν βέβαια για τα εμπορικά συμφέροντα των υπηκόων τους (Αγγλοι, Γάλλοι, Αυστριακοί).

Τέλος οι δυνάμεις του εχθρού κρατούσαν ακόμη πολλές περιοχές της χώρας. Ο Ιμπραήμ λεηλατούσε ακόμη τη νοτιοδυτική Πελοπόννησο και οι Τούρκοι τη Στερεά. Τα σύνορα του νέου κράτους δεν είχαν ακόμη προσδιοριστεί· υπήρχε όμως η προσδοκία ότι οι Δυνάμεις θα διαπραγματεύονταν με το σουλτάνο τα σύνορα και τη μορφή ανεξαρτησίας του νέου κράτους».

Σελ. 137: «Παρόλο που ο κυβερνήτης βρήκε την οικονομία της χώρας σε σημείο αποσύνθεσης, τις κοινωνικές ανάγκες τεράστιες, τον πόλεμο να συνεχίζεται καταστρεπτικός και τις Δυνάμεις απρόθυμες να του χορηγήσουν δάνειο, ...».

β.

Στο θέμα Β2β δεν είναι αναγκαίος ο σχολιασμός της πηγής, μια και δεν αναφέρει κάτι σχετικό με τη ζητούμενη εξήγηση και αξιολόγηση της στάσης των προκρίτων απέναντι στην προσπάθεια του Καποδίστρια για ανόρθωση, συνεπώς ο μαθητής καλείται να

λειτουργήσει συνδυαστικά στα πλαίσια του σχολικού βιβλίου. Η απάντηση εκτείνεται στις σελίδες

134: «Και αντίστροφα ... εξουσίες τους»,

137: «Η αντιπολίτευση ... Εθνοσυνέλευση»,

137: «Παρά τις προσπάθειές του ... εθνικών γαιών»,

139: «Η αντιπολίτευση ... ανώτατο ίδρυμα»,

142-143: «Ο αγώνας του Καποδίστρια ... αυτοί στις επαρχίες» και

143: «Πόσο μερίδιο ... και το εξωτερικό».

Στη συνέχεια παρατίθενται τα σχετικά χωρία:

Σελ. 134: «Και αντίστροφα, υπήρχαν από μακρόχρονη παράδοση καθιερωμένοι τοπικοί θεσμοί που θα αντιστρατεύονταν αργά ή γρήγορα την οργάνωση κεντρικής εξουσίας: η είσπραξη των φόρων και η απονομή δικαιοσύνης σε τοπικό-επαρχιακό επίπεδο ήταν από τα χρόνια της Τουρκοκρατίας στα χέρια των προκρίτων, που δε θα ήταν πρόθυμοι να παραιτηθούν από τις εξουσίες τους».

Σελ. 137: «Η αντιπολίτευση, που άρχισε να σχηματίζεται τότε, κατηγόρησε τον Καποδίστρια ότι επιχειρεί προεκλογική περιοδεία για να επηρεάσει τους εκλογείς στην ψηφοφορία για την Δ' Εθνοσυνέλευση».

Σελ. 137: «Παρά τις προσπάθειές του στον τομέα αυτό, ακόμη και με προσωπικές οικονομικές θυσίες, η αντιπολίτευση τον κατηγόρησε γιατί δεν έκανε διανομή των εθνικών γαιών».

Σελ. 139: «Η αντιπολίτευση εν τούτοις τον θεώρησε «φωτοσβέστη» γιατί ο Καποδίστριας θεωρούσε εκτός πραγματικότητας την ίδρυση πανεπιστημίου, αφού αυτοί που θα σπούδαζαν δεν είχαν περάσει από τη Μέση Παιδεία και ακόμη δεν υπήρχαν οι κατάλληλοι άνθρωποι για να στελεχώσουν ένα ανώτατο ίδρυμα».

Σελ. 142-143: «Ο αγώνας του Καποδίστρια άρχισε να δυσχεραίνεται από τη δημιουργία εσωτερικής αντιπολίτευσης. Οι αιτιάσεις συγκεντρώνονταν σε δύο θέματα: κατηγορούσαν τον Κυβερνήτη για αυταρχικότητα και ζητούσαν *Σύνταγμα*. Πολλοί είχαν προσωπικά παράπονα είτε γιατί δεν ικανοποιήθηκαν φιλοδοξίες ή αιτήματά τους, είτε γιατί με τα μέτρα εσωτερικής πολιτικής του Καποδίστρια βλάπτονταν τα συμφέροντά τους.

Πιο συγκεκριμένα: η διοικητική διαίρεση της χώρας σε διαμερίσματα όπου ο Καποδίστριας τοποθετούσε κυβερνητικούς επιτρόπους της δικής του εκλογής, η οργάνωση του φορολογικού συστήματος και των δικαστηρίων με τέτοιο τρόπο ώστε να παραμερίζονται από τα λειτουργήματα αυτά οι κοτσαμπάσηδες και άλλα μέτρα ανάλογα, έφεραν σε σύγκρουση τον Κυβερνήτη με τα κατεστημένα συμφέροντα. Επειδή δεν μπορούσαν να τον κατηγορήσουν άμεσα για τα μέτρα αυτά, μιλούσαν για αυταρχικότητα και απαιτούσαν *Σύνταγμα*.

Ο Καποδίστριας συγκάλυψε την Δ' Εθνοσυνέλευση τον Ιούλιο του 1829 στο Άργος. Οι αντιπρόσωποι αφού άκουσαν λεπτομερή έκθεση του Κυβερνήτη για τα «πεπραγμένα» του, με ψήφισμά τους τα επιδοκίμασαν αναδρομικά και επιπλέον τον εξουσιοδότησαν να συνεχίσει το έργο του.

Οι αντίπαλοί του όμως όξυναν τον αντιπολιτευτικό αγώνα με όλα τα μέσα χρησιμοποιώντας κυρίως το σύνθημα ότι ζητούσαν *Σύνταγμα*, εφόσον αυτό έβρισκε απήχηση στην κοινή γνώμη. Όμως στην πραγματικότητα το αντικείμενο της αντιδικίας γι' αυτούς ήταν άλλο: διατήρηση ή απώλεια οριστική της εξουσίας. Το ζήτημα ήταν αν θα επικρατούσε ο Καποδίστριας που οργανώνοντας κεντρική εξουσία στερούσε τους περιφερειακούς σφετεριστές από καθιερωμένα προνόμια ή θα επικρατούσαν αυτοί στις επαρχίες».

Σελ. 143: «Πόσο μερίδιο είχαν στην εγκληματική ενέργεια τα προσωπικά πάθη ή η αντίθεση στη δημιουργία ενιαίας κεντρικής εξουσίας είναι θέμα που συζητείται ακόμη από τους μελετητές, οι οποίοι προσέχουν κυρίως τις αφορμές. Είναι όμως λυμένο για εκείνους που ζητούν τα αίτια.

Ο Καποδίστριας επιχείρησε να δημιουργήσει κεντρική εξουσία και κράτος ελληνικό και δυσαρέστησε τους ισχυρούς στο εσωτερικό και το εξωτερικό».